Trafikutskottets betänkande 1987/88:2

om vissa yrkestrafikfrågor

TU
1987/88:2

Sammanfattning

I betänkandet behandlas yrkanden i m-, fp- och c-motioner om yrkesmässig trafik, vilka väcktes under den allmänna motionstiden vid 1986/87 års riksmöte, dvs. i januari i år. Flertalet yrkanden gäller avreglering av den yrkesmässiga trafiken. Utskottet föreslår att dessa yrkanden lämnas utan särskild åtgärd med hänvisning till att frågan bereds inom regeringskansliet.

Ett fp-yrkande om att slopa yrkestrafiklagens krav på tillståndshavarnas lämplighet avstyrks. M- och fp-ledamöterna reserverar sig.

Även ett fp-yrkande om upphävande av lagen om transportförmedling avstyrks. Häremot reserverar sig m-, fp- och c-ledamöterna.

Vidare avstyrks en m-motion om skärpt påföljd för olaga yrkesmässig trafik.

I ett särskilt yttrande säger sig m- och fp-ledamöterna förutsätta att regeringen inom kort kommer att föreslå en genomgripande och samtidig avreglering av den yrkesmässiga trafiken i hela riket.

Motionerna

1986/87:T221 av Ulf Adelsohn m.fl. (m) vari yrkas

5. att riksdagen beslutar att rätten att ge trafiktillstånd och tillstånd för beställningscentraler för taxiverksamhet i Stockholm bör övergå från regeringen till Stockholms stad i samarbete med länets kommuner.

Motiveringen till yrkandet finns i motion 1986/87:A463 (m).

1986/87:T230 av Bengt Wittbom m.fl. (m,fp) vari yrkas

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motion 1986/87:A496 (m,fp) anförts om taxiregleringen.

1986/87:T232 av Rolf Clarkson m.fl. (m) vari yrkas

11. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts i avsnittet Yrkestrafiklagstiftningen och taxi.

1986/87:T233 av Olle Grahn m.fl. (fp) vari yrkas

2. att riksdagen beslutar att avskaffa lagen om transportförmedling (1979:560),

4. att riksdagen hos regeringen begär förslag till avveckling av taximonopolet.

1 *Riksdagen 1987/88. 15 saml. Nr 2*

1986/87:T402 av Göran Ericsson (m) vari yrkas att riksdagen hos regeringen begär förslag till skärpt påföljd för olaga yrkesmässig trafik vid personbefordran.

1986/87:T907 av Christer Eirefelt m.fl. (fp) vari yrkas att riksdagen hos regeringen begär förslag som innebär liberalisering av yrkestrafiklagstiftningen i enlighet med vad som anförts i motion 1986/87:N330 (fp).

1986/87:T913 av Lennart Brunander och Marianne Andersson (båda c) vari yrkas att riksdagen upphäver beslutet om obligatorisk anslutning till beställningscentraler.

1986/87:T916 av Margareta Mörck och Margareta Fogelberg (båda fp) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om behovet av övergångsbestämmelser för taxinäringen.

1986/87:T928 av Ingrid Hemmingsson (m) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om slopad tillståndsgivning för beställningstrafik i Jämtlands län.

1986/87:T937 av Rolf Clarkson m.fl. (m) vari yrkas

2. att riksdagen hos regeringen begär förslag till förenklingar i yrkestrafiklagen och yrkestrafikförordningen i enlighet med vad som anges i motionen,

7. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om avskaffande av tillståndstvånget för turisttrafik och beställningstrafik.

Utskottet

Med yrkesmässig trafik avses enligt yrkestrafiklagen (1979:559) trafik i vilken personbil, lastbil eller buss ställs till allmänhetens förfogande mot ersättning för transport av personer eller gods.

För all yrkesmässig trafik gäller att den endast får bedrivas efter särskilt tillstånd till den som bedöms vara lämplig att driva verksamheten. För tillstånd till persontransporter krävs dessutom att den avsedda trafiken bedöms vara behövlig och i övrigt lämplig. Persontransporter bedrivs som beställningstrafik med tyngre eller lättare fordon, dvs. främst bussar eller taxi, turisttrafik eller linjetrafik. Med turisttrafik avses transporter vilka ingår som ett led i ett sammanhängande arrangemang, där själva transporten inte är huvudsaken.

Under senare år har en betydande avreglering skett inom den yrkesmässiga trafiken. Sålunda har t.ex. det tidigare kravet på behovsprövning vid tillståndsprövningen för godstransporter slopats, först för beställningstrafiken och därefter även för linjetrafiken (prop. 1977/78:137, TU 27, rskr. 365 och prop. 1986/87:5, TU 7, rskr. 68). Genom sistnämnda riksdagsbeslut slopades också behovsprövningen för transportförmedling enligt lagen (1979:560) om transportförmedling.

Kraven på tillståndshavarnas lämplighet har däremot skärpts i avsikt att söka stävja vissa missförhållanden inom den yrkesmässiga trafiken, vilka kan äventyra trafiksäkerheten, snedvrida konkurrensen inom transportsektorn

och innebära brott mot bestämmelser om beskattning, ekonomisk redovisning m.m. Efter en ändring i yrkestrafiklagen, som trädde i kraft den 1 juli 1986, gäller att vid lämplighetsprövningen hänsyn skall tas till yrkeskunnande, ekonomiska förhållanden, laglydnad och benägenhet att fullgöra skyldigheter mot det allmänna samt andra omständigheter av betydelse (prop. 1985/86:126, NU 22, rskr. 335). Vidare har möjligheterna att återkalla trafiktillstånd vidgats.

I den nämnda propositionen 1986/87:5 om vissa yrkestrafikfrågor framhöll föredragande departementschefen att avregleringen av den yrkesmässiga trafiken borde fortsätta. Grundtanken i det fortsatta reformarbetet bör vara – fortsatte föredraganden – att fri konkurrens i förening med ett riktigt utformat kostnadsansvar leder till en effektivare resursanvändning och en bättre fördelning av transportarbetet mellan olika transportmedel. En utveckling mot minskad reglering inom yrkestrafiksektorn borde dock inte innefatta de regler som rör tillståndshavarnas lämplighet.

Av propositionen framgick vidare att en översyn av yrkestrafiklagstiftningen hade inletts inom kommunikationsdepartementet. Syftet sades vara att se om denna lagstiftning genom färre regleringar kan fås att bättre harmoniera med den trafikpolitiska målsättningen och en önskvärd utveckling på transportområdet.

Resultatet av översynen redovisas i en departementspromemoria Avreglering av taxi m.m. (Ds K 1987:8). I promemorian framhålls att det övergripande motivet för en statlig avreglering av taxinäringen är att det nuvarande regelsystemet kan anses strida mot de principer om fri etablering och konkurrens som gäller för den svenska näringspolitiken. Näringen sägs behöva en helt annan företagsekonomisk frihet än för närvarande. En ökad frihet måste emellertid – betonas det – kombineras med vissa grundläggande krav från samhällets sida i syfte att säkerställa att konkurrensen sker på lika villkor. Till dessa krav hör bl.a. lämplighetsprövningen, vilken enligt promemorian bör behållas och skärpas. Det bör dessutom ske en fortlöpande uppföljning av lämpligheten.

En avreglering av taxinäringen bör enligt promemorian främst omfatta ett slopande av behovsprövningen. Vidare föreslås bl.a. att skyldigheten för taxiägare att tillhöra en gemensam beställningscentral skall upphöra utom i Stockholms, Göteborgs och Malmö storstadsområden.

Behovsprövningen bör enligt promemorian också avskaffas för beställnings- och turisttrafik med buss.

Krav på *avreglering av den yrkesmässiga trafiken* i allmänhet och av taxitrafiken i synnerhet framställs i ett flertal motioner, som väcktes under den allmänna motionstiden vid 1986/87 års riksmöte, dvs. i januari i år.

Sålunda begärs i motionerna 1986/87:T232 (m) och 1986/87:T937 (m) en översyn av yrkestrafiklagstiftningen i syfte att minska regleringen och öka konkurrensen.

I motion 1986/87:T937 (m) framhålls vidare att behovsprövningen för beställningstrafik med buss och för turisttrafik bör avskaffas.

I motion 1986/87:T928 (m) framhålls att reglerna om behovsprövning för beställningstrafik med buss bör slopas på försök i Jämtlands län.

Enligt motion 1986/87:T221 (m) bör rätten att ge trafiktillstånd och tillstånd för beställningscentraler för taxiverksamhet i Stockholm övergå till Stockholms stad i samarbete med länets kommuner.

I motionerna 1986/87:T230 (m,fp) och 1986/87:T232 (m) begärs en översyn av yrkestrafiklagstiftningen i syfte att åstadkomma ökad konkurrens och effektivitet, bättre service samt minskad reglering inom taxinäringen.

I den sistnämnda motionen och i motion T233 (fp) framhålls att behovsprövningen av taxitrafiken bör avskaffas och att kravet på taxiägarna att tillhöra en gemensam beställningscentral slopas. Yrkandet i fp-motionen är att riksdagen hos regeringen begär förslag till avveckling av taximonopolet.

I motion 1986/87:T913 (c) begärs att riksdagen upphäver beslutet om obligatorisk anslutning till beställningscentraler för taxi.

Enligt motion 1986/87:T916 (fp) bör möjligheterna att få dispens från skyldigheten att tillhöra en gemensam beställningscentral vidgas i avvaktan på att bestämmelser om slopat obligatorium träder i kraft.

Departementspromemorian Avreglering av taxi m.m. har remissbehandlats. Regeringens förslag på grundval av promemorian och remissyttrandena kommer – enligt vad kommunikationsministern meddelat – att redovisas i den trafikpolitiska proposition som aviserats till det nu pågående riksmötet. I avvaktan på propositionen synes motionsyrkandena böra lämnas utan särskild åtgärd.

I motion 1986/87:T907 (fp) framhålls att en liberaliserad yrkestrafiklagstiftning även bör omfatta ett *slopande av lämplighetsprövningen.*

Utskottet ansluter sig för sin del till den i proposition 1986/87:5 om vissa yrkestrafikfrågor uttalade uppfattningen att en avreglering av den yrkesmässiga trafiken inte bör ommfatta de regler som rör tillståndshavarnas lämplighet. Sådana regler krävs enligt utskottets mening för att säkerställa att den yrkesmässiga trafiken bedrivs på ett ansvarsmedvetet och lojalt sätt. Av det anförda följer att motionen avstyrks.

I motion 1986/87:T402 (m) yrkas att riksdagen hos regeringen begär förslag till *skärpt påföljd för olaga yrkesmässig trafik* vid personbefordran. Motionären framhåller att den olaga trafiken är till ekonomiskt förfång för seriösa rörelseidkare samt att det under persontransporter med s.k. svarttaxi inträffat att föraren gjort sig skyldig till rån, våldtäkt och rattfylleri.

Utskottet vill med anledning av detta motionsyrkande erinra om att straffet för olaga yrkesmässig trafik är dagsböter eller fängelse i högst sex månader. Påföljden kan sålunda i allvarliga fall bli ganska sträng. Om föraren gjort sig skyldig till annan brottslig gärning kan han naturligtvis straffas även för det brottet. Så kan t.ex. på rån eller våldtäkt följa fängelse i högst sex år eller – i fall av grovt rån eller grov våldtäkt – i högst tio år. På rattfylleri kan följa fängelse i högst ett år. Dessutom återkallas i regel körkortet. Vidare erinras om förslaget i den nämnda departementspromemorian att avreglera taxitrafiken. Genom en avreglering torde utbudet av taxibilar komma att anpassas till efterfrågan i högre grad än för närvarande. Därmed torde också grunden för svarttaxiverksamheten komma att försvagas eller avlägsnas.

Med hänvisning till det anförda och i avvaktan på den trafikpolitiska propositionen avstyrker utskottet motionen.

I motion 1986/87:T233 (fp) yrkas att riksdagen beslutar upphäva lagen (1979:560) om *transportförmedling*. Enligt motionärerna utgör lagens krav på förmedlingsföretagens lämplighet en icke önskvärd konkurrensbegränsning.

Motionsyrkanden med samma innebörd som det nu aktuella behandlades och avstyrktes av utskottet i dess av riksdagen godkända betänkande TU 1986/87:7. Utskottet har inte ändrat uppfattning i frågan och avstyrker följaktligen motionsyrkandet.

Hemställan

Utskottet hemställer

1. beträffande *avreglering av den yrkesmässiga trafiken*

att riksdagen lämnar motionerna 1986/87:T221 (m) yrkande 5, 1986/87:T230 (m,fp) yrkande 2, 1986/87:T232 (m) yrkande 11, 1986/87:T233 (fp) yrkande 4, 1986/87:T913 (c), 1986/87:T916 (fp), 1986/87:T928 (m) samt 1986/87:T937 (m) yrkandena 2 och 7 utan särskild åtgärd,

2. beträffande *slopande av lämplighetsprövningen*

att riksdagen avslår motion 1986/87:T907 (fp),

3. beträffande *olaga yrkesmässig trafik*

att riksdagen avslår motion 1986/87:T402 (m),

4. beträffande *transportförmedling*

att riksdagen avslår motion 1986/87:T233 (fp) yrkande 2.

Stockholm den 10 november 1987

På trafikutskottets vägnar

Birger Rosqvist

Närvarande: Birger Rosqvist (s), Rolf Clarkson (m), Sven-Gösta Signell (s), Olle Grahn (fp), Rune Johansson (s), Sten-Ove Sundström (s), Hugo Bergdahl (fp), Görel Bohlin (m), Jarl Lander (s), Viola Claesson (vpk), Yngve Wernersson (s), Anders Andersson (m), Anneli Hulthén (s), Rune Thorén (c) och Bertil Jonasson (c).

Reservationer

1. Slopande av lämplighetsprövningen (mom. 2)

Rolf Clarkson (m), Olle Grahn (fp), Hugo Bergdahl (fp), Görel Bohlin (m) och Anders Andersson (m), anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 4 som börjar med "Utskottet ansluter" och slutar med "motionen avstyrks" bort ha följande lydelse:

Enligt utskottets mening bör lämplighetsprövningen inskränkas till att endast omfatta en prövning av de tillståndssökandes vandel, yrkeskunnande och lämplighet med hänsyn till trafiksäkerheten.

Vad utskottet nu har anfört och som i huvudsak torde tillgodose syftet med motionen bör av riksdagen ges regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 2 bort ha följande lydelse:

2. beträffande *slopande av lämplighetsprövningen*

att riksdagen med anledning av motion 1986/87:T907 (fp) som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet härom anfört,

2. Transportförmedling (mom. 4)

Rolf Clarkson (m), Olle Grahn (fp), Gösta Andersson (c), Hugo Bergdahl (fp), Görel Bohlin (m), Anders Andersson (m), Rune Thorén (c) och Bertil Jonasson (c) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 5 som börjar med "Motionsyrkanden med" och slutar med "följaktligen motionsyrkandet" bort ha följande lydelse:

Enligt utskottets mening saknar lagen om transportförmedling betydelse för transportörer och konsumenter. Lagen kan dock innebära en konkurrensbegränsning för förmedlingsföretagen. Den bör därför upphävas.

Vad utskottet nu har anfört och som torde tillgodose syftet med motionsyrkandet bör av riksdagen ges regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 4 bort ha följande lydelse:

4. beträffande *transportförmedling*

att riksdagen med anledning av motion 1986/87:T233 (fp) yrkande 2 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet härom anfört,

Särskilt yttrande

Avreglering av den yrkesmässiga trafiken (mom. 1)

Rolf Clarkson (m), Olle Grahn (fp), Hugo Bergdahl (fp), Görel Bohlin (m) och Anders Andersson (m) anför:

Vi förutsätter att regeringen i den trafikpolitiska propositionen kommer att föreslå en genomgripande och samtidig avreglering av den yrkesmässiga trafiken i hela riket. Vi har därför ansett oss kunna gå med på att de motionsyrkanden som omfattas av utskottets hemställan under moment 1 lämnas utan särskild åtgärd i avvaktan på propositionen.